

International

Journal of Human Sciences

ISSN:2458-9489

Volume 14 Issue 4 Year: 2017

Views of university students on human rights

Üniversite öğrencilerinin insan haklarına ilişkin görüşleri¹

Nurten Sargın²

Abstract

Introduction: It is seen that scientific studies have been carried out in recent years across the world and in Turkey. Besides, non-governmental organizations have also been working hard on this issue. There are increasing efforts in public in order to develop and improve human rights, as well. University students are also among those who desire to work for the development and improvement of human rights. This study therefore intends to discover the views and attitudes related to human rights among university students.

Method: A qualitative research method was selected for the study. Open-ended questions related to human rights were prepared by the researcher. The questions were sent to three academics specialized in this field and their opinions were collected. Only those who volunteered were included in the study. The research data was analysed by the researcher using content analysis method. The study was carried out in Ankara in 2015. A total of 11 university students – 5 female and 6 male – participated in the study. The age of the participants ranged between 21 and 23 years.

Results: The results revealed that participants have knowledge, awareness and sensitivity regarding human rights. They reported that they know about the human rights work going on around the world and in Turkey, the issues of

Özet

Giriş: Son yıllarda Dünya’da ve Türkiye’de insan hakları ile ilgili bilimsel çalışmaların yapıldığı görülmektedir. Ayrıca sivil toplum kuruluşları da çalışmalarını bu konuda yoğunlaştırmaktadır. İnsan haklarının geliştirilmesi ve iyileştirilmesine ilişkin de halk arasında eylemler artmaktadır. İnsan haklarının geliştirilmesi ve iyileştirilmesine ilişkin talepte bulunan bir kesim de üniversite öğrencileridir. Yapılan bu çalışma ile üniversite öğrencilerinin insan haklarına ilişkin görüşleri, duygu ve düşünceleri belirlenmeye çalışılmıştır.

Yöntem: Yapılan bu çalışmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Araştırmacı tarafından insan haklarına yönelik açık uçlu sorular hazırlanmıştır. Sorular alanda uzman olan üç öğretim elemanına gönderilerek görüşleri alınarak uygulanmıştır. Araştırmaya yalnızca gönüllü olan katılımcılar alınmıştır. Araştırmadan elde edilen veriler, araştırmacı tarafından içerik analizine tabi tutularak incelenmiştir. Araştırma 2015 yılında, Ankara’da yapılmıştır. 5 kız, 6 erkek toplam 11 üniversite öğrencisi ile araştırma yapılmıştır. Yaşları 21 ile 23 arasında değişmektedir.

Sonuçlar: Araştırmadan elde edilen veriler incelendiğinde katılımcıların insan haklarına ilişkin bilgilerinin, farkındalıklarının ve duyarlılıklarının olduğu belirlenmiştir. Katılımcıların Dünya’da ve Türkiye’de yapılan çalışmalara ilişkin bilgilerinin olduğu, Türkiye’de

¹ A part of this research was presented as an oral presentation at the Violence and Human Rights Workshop 22/23 October 2015, Ankara

² Assoc. Prof. Dr., Necmettin Erbakan University, Ahmet Keleşoğlu Faculty of Education, Department of Educational Sciences, nurtensargin@hotmail.com

murder of women and child brides should especially be addressed, the human rights work carried out in Turkey is not adequate and it should involve everyone and emotional violence occurs very often as a violation of human rights.

Keywords: University student; human rights.

[\(Extended English abstract is at the end of this document\)](#)

kadın cinayetleri ve çocuk gelinler konularında özellikle durulması gerektiği, Türkiye’de insan hakları ile ilgili çalışmaların yeterli olmadığı, insan hakları çalışmalarının herkesi kapsamaması gerektiği, insan hakları konusunda duygusal şiddetin sıklıkla görüldüğünü belirttikleri görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Üniversite öğrencisi; insan hakları.

Giriş

Günümüz dünyası çok hızlı bir değişim göstermekte, bu değişim ile kaçınılmaz ve devamlılık gösteren bir süreç kastedilmektedir (Özkalp, 2008). Günümüzün küreselleşen dünyasında standartlaşma, eğilimi olsa da halklar, milletler arasındaki dini, etnik ve kültürel farklılıklar da git gide ortaya çıkmaktadır (Memmedova, 2014). Uras’a göre (2002) birey, bu toplumsal değişimin nedeni, başlatıcısı ve sonucu olmaktadır. İnsan tarihin, coğrafyanın, ahlâkın, estetiğin, felsefenin, hukukun, siyasetin, ekonominin, din ve inançlar ile bilimin hem konusu, hem öznesi, hem de malzemesi olduğu belirtilmektedir (Doğan, 2007). Dünyada yapılan düzenlemeler de git gide insan odaklı olmaya başlamıştır.

İnsan odaklı geliştirilen demokrasi, küreselleşme, insan hakları, bireyselleşme, rekabet kültürü değişimin getirdiği yeni değerler arasındadır. Bunlar tüm toplumların benimsediği oranda ise evrensel boyutlar kazanmaktadır (Doğan, 2008). Türkiye’de tüm dünyada olduğu gibi bu değişim ve gelişimin içerisinde yer almaktadır. İnsanlık, kendi tarihsel süreci içinde, insan için ama insan karşı verdiği savaşımın ürünü olan, evrensel bir değerler sistemi oluşturmuştur. Bu değerler sisteminin özünde; özgürlük, eşitlik, kardeşlik, sevgi, saygı, dostluk, hoşgörü, dayanışma gibi değerler bulunmaktadır. Bu değerlerin getirdiği en önemli kavramlardan birisi de insan haklarıdır. Başaran’ın (1986) ifade ettiği gibi üretilen her değer, insanın, toplumun ve insanlığın gelişmesine katkıda bulunur. İnsan hakları, insanın salt insan olmasından kaynaklanan; insanın kişiliğini ve değerini korumayı ve geliştirmeyi amaçlayan, evrensel ilke ve kurallar bütünü olarak görülmektedir. İnsan hakları, hem evrensel hem de bireysel özellik taşımaktadır. İnsan hakları yazılı hukukla sınırlı olmayan, zaman ve yer bakımından değişmeyen, üstün haklar olduğu için evrensel ve bireysel olarak kabul edilmektedir (Gülmez, 2001).

Tanım olarak ele alındığında insan hakları; toplumda eşitliğin, demokrasinin, insan onurunun ve özgürlüğün teminat altına alınmasını öngören haklardır (Erbay ve Tuncay, 2010). İnsan haklarının nitelikleri; evrenseldir, doğuştandır, toplum öncesidir, mutlaktır, vazgeçilmezdir, birey haklarıdır, çoğunlukla özgürlük haklarıdır, temel haklardır, esas olarak devlete karşı ileri sürülen iddialardır (İnsan hakları, 2006). Bu haklar, insanlara doğuştan verilir ve kayıtsız şartsız tüm insanlar için geçerlidir. Tarihsel olarak bakıldığında; İnsan hakları, bugüne kadar zorlu ve önemli aşamalardan geçmiş ve gerek uluslararası sözleşmeler gerekse uygulamalar açısından ciddi ilerlemeler kaydedilmiştir. İnsan hakları öğretisi, 17. ve 18. yüzyıllardan itibaren bugünkü anlamında bir kimlik kazanmıştır. Tarihçeye nereden ve nasıl başlanırsa başlansın insan hakları düşünce ve eylem olarak, zorlu ve kimi zaman bedeli insan yaşamıyla ödenmiş, savaşlarla dolu uzun bir tarihin ve adım adım gerçekleştirilen kazanımların ürünüdür (Erbay, Tuncay, 2010). İnsan haklarının elde edinimi ve kazanımının çok sancılı ve acı veren süreçler olduğu bilinmektedir.

Önceleri yaşama, özgürlük, güvenlik, köleliğin ve işkencenin önlenmesi, evlenme, mülkiyet edinme, düşünce, vicdan ve inanç özgürlüğü gibi en temel haklar dahi yalnızca yönetilenler ya da egemen güçler tarafından kullanılmakta iken zamanla daha da büyüyen insan hakları mücadelesi ile değişip çeşitlilik kazanmıştır (Erbay ve Tunca, 2010). Sonraları yeryüzüne gelen her insanın doğumla birlikte sahip olduğu bir değer haline gelen insan haklarına Cılga’nın da (2001: 69-73) belirttiği gibi;

yönetime katılma, düşünce ve vicdan özgürlüğü, çalışma ve sosyal güvenlik, sosyal yardım ve sosyal hizmetler, eğitim ve eğitim yoluyla yetişme ve gelişme, kültür, sanat ve bilim, kişinin topluma karşı ödevleri, barışçıl amaçlarla toplantı yapma ve dernek kurma, evlenme ve aile kurma, çevre hakkı, gelişme hakkı, barış hakkı, insanlığın ortak mal varlığına saygı ve koruma hakkı gibi yeni haklar eklenmiştir. (Akt. Erbay, Tunca, 2010). Avrupa insan hakları sözleşmesi çerçevesinde korunan haklar ve özgürlükler ise : yaşam hakkı, işkence yasağı, kölelik ve angarya yasağı, özgürlük ve gizlilik hakkı, adil yargılanma hakkı, kanunsuz suç ve ceza olmaz kuralı, özel hayata ve aile hayatına saygı hakkı, düşünce-vicdan-din özgürlüğü hakkı, ifade özgürlüğü, toplantı yapma ve dernek kurma özgürlüğü, evlenme hakkı, etkili başvuru hakkı ayrımcılık yasağı olarak belirtilmektedir (http://www.echr.coe.int/Documents/Convention_ENG.pdf). Yüzyıllar süren çabalar sonucu insan hakları bu günkü şeklini almıştır.

Kısaca insan hakları doğuştan ve otomatik olarak elde edilir ancak öğrenilmezler. Öğrenme olmadan haklar var olmaz. İnsanlar bildikleri ve kullandıkları haklarıyla var olurlar (Yearbook of the United Nations, 1999).

Yukarıdaki bilgiler ışığında insan hakları ile ilgili çalışmalar incelendiğinde Türkiye’de üniversite öğrencilerinin insan haklarına ilişkin görüşlerini ortaya koyan bir çalışmaya rastlanmamıştır. Yapılan bu çalışma ile üniversite öğrencilerinin insan haklarına ilişkin görüşlerinin ortaya konması amaçlanmıştır. Çalışma üniversite öğrencilerinin insan haklarına ilişkin görüşlerini araştırma verileri olarak ortaya konması açısından önemlidir,

Yöntem

Çalışma Grubu

Araştırmada amaçlı örnekleme yöntemlerinden tipik durum örnekleme kullanılmıştır. Amaçlı örnekleme yöntemleri pek çok durumda, olgu ve olayların keşfedilmesinde ve açıklanmasında yararlı olmaktadır. Tipik durum örnekleme ise ortalama durumların çalışılması ile belirli bir alan hakkında fikir sahibi olmak veya bu alan, konu, uygulama veya yenilik konusunda yeterli bilgi sahibi olmayanları bilgilendirme amacını taşımaktadır (Yıldırım&Şimşek,2006). Bu örnekleme modeli ile katılımcıların insan haklarına ilişkin görüşleri hakkında bir fikir edinmek mümkün olacaktır. Araştırma 2015 yılında, Ankara’da yapılmıştır. 5 kız, 6 erkek toplam 11 üniversite öğrencisi ile araştırma yapılmıştır. Katılımcıların yaşları 21 ile 23 arasında değişmektedir.

Veri Toplama Aracı

Araştırmada verilerin toplanmasında veri toplama yöntemi olarak yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşmelerde sorular önceden belirlenir ve bu sorularla veriler toplanmaya çalışılır. Bu yöntem ne tam yapılandırılmış görüşmeler kadar katı ne de yapılandırılmamış görüşmeler kadar esneklerdir (Karasar,1999). Öncelikle literatür taraması yapılarak insan hakları ve şiddet konularında bilgiler toplanmıştır. Temel konular temalaştırılarak, bu temaları ölçebilecek yarı yapılandırılmış görüşme formu geliştirilmiştir. Görüşme formunun geçerliğini sağlamak için bu form Necmettin Erbakan Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesinde eğitim bilimleri bölümünde doktora yapmış 4 uzmana verilmiş ve geri bildirimler doğrultusunda yarı yapılandırılmış görüşme formu oluşturulmuş, gerekli düzeltmeler yapılmış ve uygulamaya hazır hale getirilmiştir.

Verilerin Toplanması

Öncelikli olarak katılımcılara mail yoluyla çalışma tanıtılarak gönüllü olup olmadıkları sorulmuş ve daha sonra gönüllü olan bazı katılımcılara mail yoluyla, bazı katılımcılara da mail yoluyla sorular verilmiştir. Görüşmeler ve mailde hazırlanan görüşme formları kullanılmıştır. Araştırmada katılımcıların görüşleri yarı yapılandırılmış görüşme formlarına yazılı olarak alınmıştır. Bilgisayar destekli nitel veri analiz programı olan Nvivo 8.0’dan faydalanılarak görüşme kağıtları programın kaynaklar bölümüne aktararak gerekli kodlamalar yapılmıştır. Program yardımıyla kodlara, temalara göre verilerin betimlenmesi, alıntılara yer verilmesi ve örneklendirilmesi yapılarak yorumlanmıştır.

Bulgular

Katılımcılara 1. soru olarak “Sizce insan hakları nedir?” diye sorulmuş, alınan yanıtlarda insan hakları olarak katılımcılar diğer insanlara saygı, doğal hak, başkalarını rahatsız etmeden kendi düşüncelerini yaşama hakkı, insan hayatını düzenleyen kurallar, yasa ve hukukun üstünde olmak, varlığı kabul edilen ama hiç olmayan haklar olarak tanımlanmıştır. Bunu bir katılımcı şu şekilde açıklamıştır: “Bence insan hakları insanların kendini ifade etme hakkı, kendi özgür düşüncelerini kendi özgün sınırları içinde çevreyi ve diğer insanları rahatsız etmeden yaşama biçimidir (E, 21).” “İnsanların doğuştan sahip olduğu ve ellerinden alınamayacak haklardır (K, 21).” “İnsan hakları klasik tanımıyla insanın insanca yaşaması için hiçbir kurala kanuna yazıya gerek olmaksızın doğuştan sahip olduğu haklarıdır. Kendi iradesiyle bile vazgeçemeyeceği insan olmasında kaynaklanan haklardır. (K, 22).” “Herkesin varlığını kabul ettiği ama aslında hiç olmayan haklardır (E, 21).”

Katılımcılara 2. soru olarak “İnsan haklarının neleri ve kimleri kapsadığını düşünüyorsunuz?” sorusu sorulmuş, bu soruya katılımcılar şu şekilde yanıtlar vermişlerdir: En yaygın olarak herkesi kapsar (4 kişi), ceninden cesede bir insan yaşamını kapsar. Yaşama hakkını kapsar, siyasal hakları kapsar, bir kişide soru mantıksız diye yanıtlamıştır. Buna ilişkin katılımcılar şunları söylemiştir: “İnsan hakları dil, din, ırk, cinsiyet vb. durumlar gözetilmeksizin bütün insanlığı kapsar (K, 21).” “İnsan hakları kapsamındaki her hak teker teker bütün insanlara verilmiş olmalıdır. Zaten adı bu nedenle insan haklarıdır. Fakat tabii pozitif durum da uygulamada bunun tam olarak böyle işlemediği söz konusu yani çoğu insan, insan haklarından mahrum yaşamakta bu nedenle insan hakları insanların bir bölümü tarafından kullanılmaktadır (K, 22).” “Ceninden başlayarak hayatı sona ermiş ceset bütünlüğüne kadar devam eder (E, 21).” “İnsan hakları insan haklarının nefes alan her canlıyı kapsadığını düşünüyorum çünkü bir ağacı kesmek bile diğer bir insan için nefes alma hakkına karşı taciz olarak görülebilir (E, 21).” “Öyle bir şeyin olduğu bile şüpheliyken kapsadığı şeyleri sormak mantıksız (E, 21).”

Katılımcılara 3. soru olarak “Dünyada insan hakları ile ilgili çalışmalar hakkında bilginiz var mı? Bilginiz varsa hangi konular hakkında bilgiye sahipsiniz, örnek vererek açıklayınız.” sorusu sorulmuştur. Verilen yanıtlar gruplandırıldığında 3 katılımcı bilgi sahibi değilim demiştir. Diğer katılımcılar bilgi sahibi olduklarını belirtmişlerdir. Burada dikkat çeken bir unsur bilgi sahibi olmayan bir katılımcının hukuk fakültesi öğrencisi olmasıdır. Buna ilişkin katılımcıların bazılarının açıklamaları şunlardır: “Açıkçası bu konu ile ilgili çok fazla bilgiye sahip değilim (K, 23).” “Dünyada insan haklarıyla ilgili olarak çeşitli bildirgeler, anlaşmalar, konferanslar, birlikler konusunda haberdarım. Birleşmiş milletler, insan hakları evrensel bildirgesi, Fransız bildirgesi, Avrupa insan hakları sözleşmesi vs... zaten okuduğum bölüm gereği (hukuk) bunlar hakkında daha detaylı bilgi edinebilme fırsatı buldum. (K, 22).” “Bu konuda herhangi bir araştırmam olmadı bilgi sahibi değilim (E, 23).” “Dünyada insan hakları ile ilgili çalışmalar hakkında bilgi sahibi olduklarım insan hakkı ihlallerinin önlenmesini amaçlayan çalışmalar. Orta Doğu’da engellenemeyen savaş suçlarının ortaya çıkarılması, raporlanması ve bununla ilgili kamuoyu oluşturulması için BM den komisyonların çalışmalarını takip ediyorum. Ülkemizin de büyük sorunlarından kadın hakkı ihlalleri konusunda sivil toplum örgütlerinin çalışmalarını takip ediyorum, heforshe gibi kampanyalara destek veriyorum. Çocuk işçiler konusunda Bangladeş ve Hindistan’da BM tarafından yapılan araştırmaların sonuçlarını takip ediyorum (K, 21).”

Katılımcılara 4. soru olarak “Türkiye’de insan hakları ile ilgili çalışmalar hakkında bilginiz var mı? Bilginiz varsa hangi konular hakkında bilgiye sahipsiniz, örnek vererek açıklayınız.” Sorusu sorulmuştur. Verilen yanıtlar incelendiğinde bir katılımcı fazla yok, 2 katılımcı yok, geri kalan katılımcılar ise var olarak yanıtlamışlardır. Burada fazla yok diye yanıt veren katılımcının hukuk fakültesi öğrencisi olması dikkat çekicidir. Buna ilişkin bazı katılımcıların açıklamaları şunlardır: “Türkiye’de insan hakları kelimesini daha keşfedilmemiş bir çağ olarak görüyorum (E, 21).”

Katılımcılara 5. soru olarak “Sizce insan hakları ile ilgili çalışmalar **dünyada** yapılmalı mı? Yapılmalı diyorsanız hangi konularda nedenleri ile yazınız.” sorusu sorulmuştur. Verilen yanıtlar gruplandırıldığında, bir katılımcı hayır, yok yanıtı diğer tüm katılımcılar evet var yanıtını vermişlerdir. (Bilinçlendirme ve eğitim çalışmaları, her alanda ve insani yardım ve eğitim çalışmaları olarak vurgu

yapmışlardır. Buna ilişkin açıklamalar ise şöyledir: “Tabii ki yapılmalıdır, çünkü maddi olarak gelişmemiş ülkelerde ya da geleneklerine çok bağlı bölgelerde yapılan had safhadaki insan hakkı ihlallerinden dünyanın geri kalanının da haberi olmalı ve zor durumdaki insanlara gerekirse insani yardım gerekirse eğitim yoluyla yardım edilmeli (K, 21).” “İnsan hakları ile ilgili çalışmalar dünya genelinde tabii ki de yapılmalı çünkü, bundan yaklaşık 20 sene önce bile Avrupa’nın ortasında katliam yapılırken tüm dünya sessizce izledi. Bu da demek oluyor ki üstün sandığımız Avrupa medeniyeti o kadar da üstün değil. Yani dünya genelinde bir çalışmaya ihtiyaç olduğuna inanıyorum (E, 21).” “Yapılmalıdır. İnsan hakları insanca yaşamaya götürür bizleri. Ama dünyada hala çocuklar, masum insanlar ölüyor; kölelik eşitsizlik var ise insan hakları ile alakalı yapılmış olan çalışmalar başarılı olamamıştır demektir. (K, 21)”

Katılımcılara 6. soru olarak “Sizce insan hakları ile ilgili çalışmalar **Türkiye’de** yapılmalı mı? Yapılmalı diyorsanız hangi konularda nedenleri ile yazınız.” Sorusu sorulmuştur. Bu soruya tüm katılımcılar evet yanıtı vermişlerdir. Bu sorudaki açıklamalarda cevaplar gruplandırıldığında kadının korunması, vücut bütünlüğü, ifade özgürlüğü, tecavüzler, yaşama zulüm her konuda, basın özgürlüğü, eğitim yoluyla yaşama hakkı, kadın, çocuk ve hayvan hakları, bilinçlendirme olarak yer almıştır. Buna ilişkin bazı açıklamalar şunlardır: “Dünya genelinde çalışmaya ihtiyaç olduğunun çok daha fazlası lazım Türkiye için. Çünkü insan haklarına gösterilen saygı ve insan hakları bilinci ülkemizde dünya ortalamasının altındadır. Öncelikle kadın, çocuk ve hayvan hakları ile ilgili düzenlemelere ihtiyaç vardır (E, 21).” Türkiye’de de yapılmalı çünkü bugüne kadar gelmiş geleneklerden bazıları değişime direnerek insan haklarının önüne geçiyor hatta yobazlık sayılabilecek seviyede insan haklarını ihlal ederek sosyal hayatı etkiliyor. Öncelikle insanlara eğitim yoluyla her insanın eşit ve yaşamaya hakkı olduğu fikri yerleştirilmeli, toplum yargısını kırdığımız zaman yine bugüne kadar gelmiş hoşgörülü geleneklerimizle ihlalleri azaltmak kolaylaşacaktır (K, 21).” “Kesinlikle yapılmalıdır. Türkiye’de artık kadınlar erkeklerin arkasından yürümeye mahkum ediliyorsa, Özgecan Aslan, Ayşe Paşalı ve daha nice kadın erkekler tarafından çeşitli yönden şiddete maruz kalıyor ve öldürülüyor ise; çocuk gelinlerin sayısı gitgide artıyor ise, okula gönderilmeyen çocukların sayısı gitgide artıyor ise, düşünmek artık yavaş yavaş suç haline geliyorsa, otoriteye güvensizlik artıyor ise o ülkede insan hakları ağır ihlallere uğruyor demektir. Ayrıca Avrupa insan hakları mahkemesi vermiş olduğu kararları kendi sitesinde yayınlar ve Türkiye aleyhine açılan davaların sayısı oldukça fazladır (K, 21).”

Katılımcılara 7. soru olarak “Türkiye’deki insan hakları ile ilgili çalışmalar hakkındaki görüşleriniz nelerdir?” sorusu sorulmuştur. Verilen yanıtlar incelendiğinde 1 katılımcı yok demiş 2 kişi yeterli değil olarak yanıtlamışlardır, diğerleri ise suistimal için kullanılıyor, fikrim yok, ciddi çalışmalar başlatılmalı, sivil toplum kuruluşları aşırı ideolojik ve amacı dışında, bilinçlendirme çalışmaları yapılmalı demiştir. Buna ilişkin örnekler ise şunlardır: “İnsan haklarıyla ilgili yapılan çalışmaların büyük şehirlerde etkili olduğunu düşünmekle birlikte ihlallerin çoğunluğunun yaşandığı eğitimin ve maddi imkanların düşük olduğu iç kesimlerde yaratılan kamuoyunun %10’u geçmediğini düşünüyorum (K, 21).” “Türkiye’de insan hakları ile ilgili detaylı çalışmaların yapıldığını düşünmüyorum (E, 23).”

Katılımcılara 8. soru olarak “Türkiye’deki insan hakları çalışmalarını yeterli buluyor musunuz? sorusu sorulmuştur. Bu soruya tüm katılımcılar hayır, kesinlikle yetersiz yanıtını vermişlerdir. “Kesinlikle yeterli bulmuyorum (E, 21).” “Maalesef çoğu açıdan yeterli bulmuyorum (21, K).”

Katılımcılara 9. soru olarak “İnsan hakları ile ilgili çalışmalar yapmaya gerek var mı?” sorusu sorulmuştur. Bu soruya tüm katılımcılar gerek var derken bir katılımcı çok gerek var olarak ifade etmişlerdir. “Çok gerek var. İnsanlara hepsine olmasa da mümkün olduğunca çok insana insanca yaşamayı öğretmeye ve bunu diğer insanlara nasıl aktaracaklarını göstermeye ihtiyaç var. (K, 21).” “Evet var (E, 21).”

Katılımcılara 10. soru olarak “Siz insan hakları ile ilgili ne gibi çalışmalar yapmak istersiniz?” sorusu sorulmuştur. Bu soruya katılımcılardan birisi yargılama yapmak isterim, diğeri hukuk sistemini kurmak isterim, başkası mobbing konusunda bilgilendirme yapmak isterim, diğeri, kadın

ve iş cinayetlerini önlemeye çalışırım, öteki bilinçlendirme yaparım demiştir. Burada dikkat çeken bir unsur hukuk fakültesinden bir katılımcının ilginç cevabını vermesidir. “Adaleti daha güçlü tesis etmeye yönelik, herkese hakkını zamanında vermeye yönelik ve ifade özgürlüğü, adil yargılanma hakkı, din ve vicdan hürriyetini sağlama ve en önemlisi yaşama hakkını sağlamaya yönelik çalışmalar yaptım. Bizim ülkemizde çok fazla aydın insanlar, çocuklar öldü çünkü. (K, 21)”. “ Bu alana ilginç yok bu nedenle tüm çalışmalara destek olmayı tercih ederim (K, 21). “ Öncelikle kadın cinayetleri ve iş cinayetleri ile ilgili çalışmalar yapmak isterim (E, 23).” “ İnsan hakları konusunda göze göz dişe diş yapmak isterdim fakat elimizde olmayarak gelişen olaylar karşısında yargılama isterdim (K, 22).” “Ben öncelikle insanları bilinçlendirirdim. Elimden geldiğince kişilerin haklarından haberdar olmasını sağladım. Bir kişinin haklarını bilmesi için en azından temel haklarını hukukçu olmasına gerek kalmamalıdır. Ayrıca yargı da eşitlik ve bağımsızlığa yönelirdim. Verilmiş olan mahkeme kararlarından hala daha adil yargılanmanın tam olarak gerçekleşmediğini görmekteyiz. Bu nedenle zaten hukuksuzluk dolayısıyla diğer haklarından da vazgeçiyorlar, haksızlık karşısında hiçbir şey yapmamayı tercih ediyorlar(K, 22).” “ Çalışan kadınları etkileyen mobbing ile çalışmak isterim (E, 22).”

Katılımcılara 11. soru olarak “İnsan hakları çalışmalarının en çok kimleri kapsamı gerektiğini düşünüyorsunuz?” sorusu sorulmuştur. Verilen yanıtlarda katılımcılardan üçü herkesi, bir katılımcı çocukları, diğeri işçileri, bir başkası bu haklardan yoksun kalmışları kapsamlı demişlerdir. Buna ilişkin katılımcı örnekleri şunlardır: “ Aslında herkesi kapsamlı ancak öncelik sırasına koyarsak gelişmişlik derecesi düşük olan ülkelerdeki fakir insanlar ve savaş sırasındaki sivillerin ilk sırada olması gerektiğini düşünüyorum (K, 23).” “Böyle bir ayırım yapmayı doğru bulmuyorum. Herkesi kapsamlıdır (E, 22).” “En çok ihtiyacı olan bunlardan hiç haberi olmamış şimdiye kadar insan haklarından yoksun kalmış kimseleri kapsamlıdır. En azından özgürlük, insanca yaşama hakkı, adil yargılanma hakkı en çok ihlal edilen haklar. Birçok kesimin bunlar gibi hakları uzunca süreden beri ihlal edilmektedir. İşte daha çok bu kimseleri kapsamlıdır. Ancak hiçbir ayrımcılık yapılmamalıdır. Her insanın savunulmaya hakkı vardır, insanca yaşamaya hakkı vardır. (K, 22).

Katılımcılara 12. soru olarak “İnsan hakları çalışmaları kapsamında yer alması gereken konular sizce neler? “ sorusu sorulmuştur. Bu soruya verilen yanıtlar şöyledir: Bir katılımcı güncel göre değişir, diğeri katılımcı temiz çevrede yaşama hakkı, yaşama ve özgürlük hakları ellerinden alınmış kişiler, bir başkası çocuk ve muhtaç kimselerin hakları demişlerdir. “Yaşama özgürlüğü ellerinden alınmış kişiler, kadın hakları ihlalleri, çalıştırılan ya da evlendirilen çocuklar, dini, cinsel kimlik ya da siyasi sebeplerden ötürü baskı altında olan insanlar (K, 23).” “Yaşama hakkı, din ve vicdan hürriyeti hakkı, özel hayatın gizliliği, haberleşmenin gizliliği, mülteciler sorunu, adil yargılanma hakkı, ifade özgürlüğü (K, 21).” “Güncel sorunlara göre farklılık gösterir (K, 21).” “Günümüzde temiz çevrede yaşama hakkının ön plana çıkacağını düşünüyorum ama bu noktaya gelene dek henüz yaşama hakkının bile olmadığı coğrafyalar mevcut (E, 21).” “Bana göre yaşama hakkı, işkence, insanlık dışı veya küçültücü muamele yasağı, kölelik ve zorla çalıştırma yasağı, kişi özgürlüğü ve güvenliği, hak arama özgürlüğü ve adil yargılanma hakkı, suç ve cezaların kanuniliği, özel hayat, aile hayatı ve haberleşmenin gizliliği, düşünce, din ve vicdan özgürlüğü, ifade özgürlüğüdür (K, 23).”

Katılımcılara 13. soru olarak “İnsan hakları ve şiddet konularını nasıl bağdaştırıyorsunuz?” sorusu sorulmuştur. Bu soruya verilen yanıtlar şöyledir: yakın ilişki içindeler, biri diğerine baskın gelir kaos olur, insan hakları ihlallerinin temel nedenlerinden birisidir. Buna ilişkin katılımcı örnekleri şunlardır. “Ne kadar insan hakkı ihlali varsa şiddet o kadar artar. Çünkü insan hakları toplumsal barışı sağlamaya da yöneliktir (K, 21).” Şiddet birçok açıdan ele alınabilecek psikoloji ve fiziksel geniş bir konudur. İnsan haklarının ihlallerinin temel nedenlerinden biridir. Aklımıza ilk gelenler aile içi şiddet, kadına şiddet gibi durumlar... Ya da devletin kendi polislerinin kendi vatandaşına uyguladığı şiddet gibi... Bu kadar insan haklarıyla ilgili sözleşmeler, bildirgeler varken toplumun en küçük yapı taşı olan aile içinde bile yüksek oranda şiddet olması yine insan haklarının yeterince korunmadığının göstergesidir. Bununla ilgili kişiler bilinçlendirilmeli, psikolojik olarak güçlendirilmelidir. Bu nedenle araştırmaların bunun temelden çözülmesine yönelik olması gerekir (K, 23).” “ En çok görülen insan

hakki ihlali türü şiddet. İnsanlar sadece karşılındakinin değil kendilerinin de insan olduğunu unutmuşçasına şiddete meyilliler ve şiddet uygulamak için geçerli sayılabilecek bir sebep bile sunamıyorlar çoğu zaman. Şiddet arttığı zaman insan hakları ihlalleri de artıyor ve önlem alınmadığı zaman bir süre sonra bu durum herkes tarafından normal olarak görülmeye başlıyor (K, 23).” “İnsan hakları ve şiddeti paralel olarak görebiliyorum ikisinin kesiştiği noktada diğeri öbürüne baskın gelir ve kaos ortamı oluşabilir (E, 22). “ “İnsanın olduğu yerde şiddet de vardır. Oldukça yakın ilişki içerisinde. İnsanların haklarını bilmeyen bunlara saygısı olmayanlar diğerlerine şiddet uygulayarak bir takım olguları elde etmeye çalışırlar. Sonuç olarak şiddeti insan yaratır, insan olgusu da hakları üretir. Bu iki çelişki dengeyi kuramamaktan kaynaklıdır (K, 21).”

Katılımcılara 14. soru olarak “Bu konu ile ilgili açıklamak, belirtmek istediğiniz başka hususlar var mı? Varsa neler yazınız?” sorusu sorulmuştur. Bu soruya iki katılımcı evet demiş, diğer tüm katılımcılar yok cevabını vermişlerdir. “İnsan hakları konusunun özellikle ülkemizde çoğu kişi tarafından önemsenmediğini düşünüyorum. Erken yaşta evlendirilen bir kız normal karşılanıyor, LGBT’li bireylerle dalga geçiliyor, insanlar kıyafetlerine göre yargılanıyor ve bunların aslında birer sorun olduğu söylendiğinde insanlar suratınıza bakıp alay ediyor. İnsan hakları der demez bunların ne kadar angarya şeyler olduğundan bizim adetlerimizde böyle şeylere yer olmadığından bahsediyorlar, bunlarla uğraşınca zamanın boşa gittiğini ve amaçsız şeyler yapıldığını söylüyorlar (K, 22).” “Ülkemizde detaylı bir araştırma yapılmalı ve bununla ilgili hem devlet hem de STK’lar bünyesinde komisyonlar kurulmalı ve kanun nezdinde gerekli düzenlemeler yapılmalıdır (E, 23).”

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Yapılan bu çalışma ile Ankara ilinde farklı üniversite ve bölümlerde öğrenim gören üniversite öğrencilerinin insan haklarına ilişkin görüşleri nitel araştırma yöntemi ile belirlenmeye çalışılmıştır. Araştırmadan elde edilen bulgulara bakıldığında katılımcıların insan hakları kavramına ilişkin bilgilerinin olduğu, insan haklarının herkesi kapsamı gerektiği ama kapsamadığı, genel olarak Dünyada ve Türkiye’de yapılan çalışmalar ile ilgili 3 katılımcı dışında bilgilerinin olduğu, Dünya’da ve Türkiye’de insan hakları ile ilgili çalışmaların yapılması gerektiğine inandıkları, Türkiye’de insan hakları ile ilgili çalışmaları yetersiz buldukları ve suiistimal için kullanıldığını düşündükleri, Türkiye’de insan hakları ile ilgili çalışmaların daha ayrıntılı yapılmasının gerekli olduğuna inandıkları ve adalet sistemi ve bilinçlendirme ile ilgili çalışmalar yapmak istedikleri, insan haklarının en çok çocukları, işçileri bu haktan mahrum olanları kapsamı gerektiği, insan hakları konularının temiz çevrede yaşama, yaşama ve özgürlük hakları konularını kapsamı gerektiğini ve insan hakları ile şiddetin yakın ilişki içinde olduğu, insan hakları ihlalinin şiddet olduğu belirtmişlerdir. Katılımcıları insan hakları ve şiddet konularını nasıl bağdaştırıyorsunuz sorusuna verile yanıtlar ile bir araştırma sonucu paralellik göstermektedir. Yapılan bir çalışmada şiddet ve ayrımcılık konularının birbirini destekler nitelikte olduğu ortaya konmuştur (Cooker, 1999). Genel olarak bakıldığında katılımcıların insan haklarına ilişkin bilgisinin, görüşünün olduğu belirlenmiştir. Bir hukuk fakültesi öğrencisinin aldığı derslere ve okuduğu bölüme rağmen bu konuya ilgisiz olması bu konuların bireylerin ilgi alanlarına girebileceğinin göstergesi olarak kabul edilebilir.

Modern ve politik olarak açıklanan insan hakları kavramı (İnsan Hakları, 2006) son yıllarda tüm dünyada olduğu gibi Türkiye’de de sıklıkla gündeme gelmektedir. Doğuştan gelen ve herkesi kapsayan bu haklara ilişkin ne yazık ki Türkiye’de yeterli araştırma bulguları bulunmamaktadır. Hatta insanların büyük bir bölümünün bu haklara ilişkin bilgisinin olmadığı da düşünülmektedir.

İnsan hakları ve temel özgürlüklerden yararlanmak için demokratik değerler gerekli olduğundan insan hakları ve demokrasi eğitimine özel önem verilmelidir.

- İnsan hakları ve demokrasi eğitiminin kendisi bir insan hakkıdır. Bu hak, sosyal adalet, barış ve kalkınma gerçekleştirilmenin ön koşulunu oluşturur.
- İnsan hakları ve demokrasi eğitimi, insan haklarının güvenceye alınması ve saldırıların önlenmesi için sağlam bir temel oluşturur.
- Eğitim süreci demokratik, bireye ve sivil topluma yaşam düzeyini iyileştirme olanağı veren, katılıma dayalı bir süreç olmalıdır (Gülmez, 2001).

Şahin (2009)'e göre; İnsan hakları, barış ve demokrasi eğitiminin en son amacı, her bireyde evrensel değerler anlayışını ve barış kültürüne değer veren davranışları geliştirmek olmalıdır.

Sonuç olarak; insan, insan hakları bilinciyle yetiştirilmediği zaman, hem haklar gereğince kullanılmaz hem de hak ihlalleri için insan haklarını koruma ve denetim organlarının işletilmesi düşünülemez. İnsanlar, yalnızca haklarını öğrenmekle değil, onları somut olarak kullandıkça bilinçlenir. Hakların kullanılmaması, çığnemesi onları aşındırır ve bireylerin gözünde değerini düşürür. Yurttaşların haklarını bilen, bilinçli bir kimlik kazanması, devletin insan haklarını çığnemekten kaçınmasını sağlar. Aynı zamanda devletin demokratik ve çoğulcu bir yapı ve işleyiş kazanmasına katkıda bulunur (Gülmez, 1996b). Eğitimin her kademesinde çocuklar ve gençler insan hakları konusunda bilinçlendirilmelidir.

Öneriler:

- 1) İnsan haklarına duyarlı bireyler yetiştirilmesi,
- 2) Okul sistemlerinde insan haklarına ilişkin bilgilere yer verilmesi,
- 3) İnsan haklarına ilişkin duyarlılık ve farkındalıkların artırılması önerilmektedir.

Kaynakça

- Başaran, İ. E., (1986). Demokrat Öğrenci Nasıl Yetiştirilir. Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi. Ankara: A.Ü. Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları. Cilt 19, sayı: 1-2.
- Coker, D. (1999) "Enhancing Autonomy for Battered Women: Lessons from Nevajo Peacemaking, UCLA Law Review, Vol. 47, No. 1, s. 1-111.
- Doğan, İ. (2007). Vatandaşlık, Demokrasi ve İnsan hakları, Pegem Yayınları
- Doğan, İ. (2008). Sosyoloji Kavramlar ve Sorunlar (8. baskı). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Gülmez, M., (1996). İnsan Haklarının Uluslararası Korunması. Ankara: TODAİE İnsan Hakları Araştırma ve Derleme Merkezi Yayını, İHDE elkitapları dizisi 4.
- Gülmez, M., (2001). İnsan Hakları ve Demokrasi Eğitimi, Egemenlik İnsanındır. Ankara: TODAİE Yayını. No: 303. İkinci basım.
- İnsan Hakları (2006). http://www.tihk.gov.tr/www/files/insan_haklari_kitabi adresinden 13. 10.2015 tarihinde alınmıştır.
- Karasar, Niyazi. Bilimsel Araştırma Yöntemi, Kavramlar, İlkeler, Teknikler, Ankara, Nobel Yay., 1999.
- Kuçuradi, İ., (2002). İnsan Olma Bilinci. Çoluk Çocuk. Sayı: 20.
- Memmedova, A. (2014). Demokrasi ve İnsan Hakları Eğitiminde Tarihsel Deneyimlere Başvurmanın Önemi (Azerbaycan Örneğinde) Akademik Tarih ve Düşünce Dergisi Academic Journal of History and Idea, 1, 3.
- Yearbook of the United Nations, New York (1999) Department of Public Information United Nations. 53, s. 591.
- Özkalp, E. (2008). Sosyolojiye Giriş (16. baskı). Bursa: Ekin Basım Yayın Dağıtım.
- Şahin, İ. (2009) Demokrasi ve İnsan Hakları Eğitimi, e-Journal of New World Sciences Academy Education Sciences, 1C0100, 4, (4), 1341-1354.
- Uras, M. (2002). Eğitimin Toplumsal Temelleri. E. Toprakçı (Ed.), Eğitim üzerine içinde (s.185-238). Ankara: Ütopya Yayınevi.
- Yıldırım, A., ve Şimşek, H. (2006). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri. (6. baskı) Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- http://www.echr.coe.int/Documents/Convention_ENG.pdf: Erişim tarihi 13.10.2015

Extended English Abstract

Introduction

The world of today is going through a rapid change and what is referred by this change is an inevitable and constant process (Özkalp, 2008). In today's world of globalization, the religious, ethnic and cultural differences between the communities and nations are getting more and more apparent though there is a tendency towards standardization (Memmedova, 2014). Uras (2002) suggests that individuals are the cause, initiator and result of this social change. It is reported that humans are the

matter, subject and material of the history, morals, aesthetics, philosophy, law, politics, economics, religion and beliefs and science (Doğan, 2007). The regulations made across the world have begun to be more and more human-centred.

Human-centred democracy, globalization, human rights, individualization and the culture of competition are among the recent values resulting from the change. These values acquire a universal dimension when commonly adopted by all communities (Doğan, 2008). Turkey, as well as the rest of the world, is also experiencing this change and progress. In its historical course, humanity has built a system of universal values, which is the product of the fight against yet for the benefit of humans. In essence, this system includes values such as freedom, equality, brotherhood, love, respect, friendship, tolerance and solidarity. One of the key concepts arising from these values is the human rights. As stated by Başaran (1986), every value generated contributes to the development of humans, society and humanity. Originating from the fact that a human being is simply a human being, human rights are regarded as the body of universal principles and rules that aim to protect and develop personality and value of humans. Human rights are both universal and individual. Human rights are accepted as universal and individual as they stand above everything else, are not restricted to the written rules of law and do not change based on time and place (Gülmez, 2001).

Human rights are defined as the rights that assure equality, democracy, honour and freedom in society (Erbay and Tuncay, 2010). Characteristics of human rights are as follows: universal, inherent, pre-society (the state of nature), absolute, indispensable, fundamental; they are the rights for individuals, mostly the rights to liberty and mainly the claims against the government (İnsan hakları, 2006). These rights are granted to individuals when they are born and they are unconditionally valid for everyone.

Historically, human rights so far have been through difficult and important stages and considerable progress has been made in terms of both international conventions and practices. Starting from the 17th and 18th centuries, the doctrine of human rights has acquired the identity in today's context. No matter where and how you start its history, human rights, as an idea and action, has a long, difficult history full of struggle and is the product of the gains acquired step by step and sometimes at the cost of people's lives (Erbay, Tuncay, 2010). It is known that the acquisition and achievement of human rights was a very hard and painful process. In the light of these facts, a review of literature regarding the human rights showed that there are no studies conducted in Turkey on the views of university students about human rights. It is therefore the purpose of this study to discover the views of students on human rights. The study is significant in that it provides the views of students on human rights as research data.

Method

A qualitative research method was used in the study. Open-ended questions relating to human rights were prepared by the researcher. The questions were sent to three academics specialized in this field and their opinions were collected. Only those who volunteered were included in the study. The research data was analysed by the researcher using content analysis method. The study was carried out in Ankara in 2005. A total of 11 university students – 5 female and 6 male – participated in the study. The age of the participants ranged between 21 and 23 years.

Results

The first question asked to the participants was “What do you think the human rights are?” and they described the human rights as respect for humans, an inherent right, right to live your life any way you want without disturbing others, rules that regulate human life, being above the law and statute, rights that never exist yet believed to exist.

The second question directed to the participants was “What and who do you think human rights cover?” and the participants responded as follows: In the broadest sense, they cover everyone (4 participants), they cover a whole human life from embryo to corpse, they cover the right to life, political rights. One participant responded that the question was illogical.

The third question was “Do you know anything about the types of human rights work worldwide? If so, what do you know about it? Please explain by giving examples.” When the responses

were grouped, it was seen that 3 participants said that they had no knowledge while others reported that they did.

The fourth question asked to the students was “Do you know anything about the types of human rights work in Turkey? If so, what do you know about it? Please explain by giving examples.” For this question, one student said “not much”, two students said “No, I don’t” and others said “Yes I do.”

“Do you agree that human rights work should be done **worldwide**? If so, what kind of things should be done? Explain your answer by giving reasons.” was the fifth question directed to the participants. When the answers were grouped, it was found that one participant responded negatively while others gave positive answers.

The sixth questions asked to the participants was “Do you agree that human rights work should be done in **Turkey**? If so, what kind of things should be done? Explain your answer by giving reasons”. All the participants replied to this question saying yes.

The seventh question answered by the participants was “What do you think about the types of human rights work in Turkey?” For this question, one participant said there isn’t any and two participants found the amount of human rights work adequate. The others replied; “human rights are abused”, “I have no idea”, “serious efforts should be made”, “non-governmental organizations are too ideological and act in a way that deviates from their purpose”, “efforts to raise awareness need to be made”.

The eight question directed to the university students was “Do you think the human rights work in Turkey is satisfying?” All the participants replied to this question saying “not, definitely not”

The ninth question was “Is it necessary to do human rights work?” All of the participants said that it was necessary and one participant said it was really essential.

The tenth question directed to the participants was “What kind of human rights work would you like to do?” One of the participants said “I would like to judge a case”, another said “I want to establish the legal system”; one said “I would like to inform about mobbing”; one student responded that “I would like to prevent the murder of women and work-related murders” and another said “I would try to raise awareness”.

Question eleven asked “Who do you think the human rights work should involve most?” Three of the participants said “everybody”, one participant said “children”, another participant said “workers” and another one said “those who are deprived of these rights”.

The twelfth question asked to the students was “What issues do you think should be handled within the scope of human rights work?” The answers to this question were as follows; “it depends”, “right to live in a clean environment”, “those who are deprived of the right to life and freedom” and “the rights of children and needy people”

The thirteenth question was “How do you associate human rights and violence?” The responses given by the participants were as follows: “They are in a close relationship, chaos breaks out if one dominates the other”, and “Violence is one of the main reasons of the violation of human rights”

Conclusion and Recommendations

Using qualitative research method, the present study intended to find out the views on human rights among *university students enrolled in different universities and departments in Ankara*.

In the general sense, it was found that participants had knowledge and certain views related to human rights.

Recommendations:

- 1) Individuals sensitive about human rights should be cultivated,
- 2) School programs should include subjects related to human rights,
- 3) An awareness and sensitivity need to be raised about human righ